

Standardní ošetrovatelský postup – perinatální ztráta

Fakultní nemocnice Olomouc

STANOVENÍ DIAGNÓZY

- Pokud těhotná přichází k vyšetření a má pochybnosti o pohybech plodu, věnujte okamžitě pozornost srdečním ozvám plodu.
- Pokud nezaznamenáte srdeční ozvy plodu auskultací ani kardiografickým přístrojem, ihned iniciujte vyšetření lékařem.
- Diagnózu úmrtí plodu stanoví a sděluje lékař. Zajistěte intimní prostředí.
- Po sdělení diagnózy vyjádřete slovně lítost nad situací, jednejte citlivě a klidně. Naslouchejte jejím obavám, nechte ji vyjádřit silné emoce.
- Pokud rodiče reagují hněvem a obviňováním, neberte si to osobně.
- Lékař podává informace o dalším postupu terapie a hospitalizaci. Naslouchejte, diskutujte se ženou o možnostech, vystupujte jednotně s týmem. Nepoužívejte odbornou terminologii, nemluvte o plodu, ale o dítěti, miminku.
- Věnujte ženě a jejímu doprovodu dostatek času na zpracování šokující zprávy. Doprovázejte je v klidném nerušeném prostředí.
- Prosazujte právo ženy na spolurozhodování o dalším postupu, řiďte se tím, co společně dohodnete.
- Pokud ženu nedoprovází blízká osoba, doporučte její přivolání. Popřípadě doprovod zařídte, pokud si to žena bude přát a předá vám kontakt.
- Nabídněte i možnost psychologické či psychoterapeutické podpory a nabízejte ji opakovaně v průběhu celé hospitalizace. Předejte možné kontakty.

POROD

- Poskytněte informace o **průběhu porodu, možnostech tlumení bolesti, rituálech rozloučení s miminkem** v dostatečné míře, opakovaně a citlivě.
- Diskutujte se ženou o možnostech průběhu porodu i o případné možnosti jeho odložení (odchod domů). Proberte s ní i možnost zástavy laktace.
- Nabídněte vždy možnost přítomnosti blízké osoby/osob.
- Budte pozorné k potřebám ženy/rodičů, i těm nevyřčeným. Nepředpokládejte, ptejte se.
- Vedte ženu k samostatným rozhodnutím (tlumení bolesti, poloha při porodu, rozloučení s miminkem), poskytněte jí na ně dostatek času a upozorněte ji, že svá rozhodnutí může během porodu kdykoliv změnit.
- Budte empatické, klidné, vlídné. Sdílejte se ženou její pocity, ale nezatěžujte ji (příběhy jiných žen, svými názory a pocity).

- Neverbální komunikací, chováním, činy vyjadřujete respekt a úctu k ženě/rodičům i jejímu/jejich zemřelému dítěti.
- Poskytněte rodičům komfort (jídlo, pití, intimní prostředí, pohodlí).
- Předávejte pečlivě informace v týmu.
- Nabídněte možnost návštěvy nemocničního psychologa nebo kaplana. Zdůrazněte, že jde o běžný způsob psychospirituální podpory rodičů.
- Označte pokoje, kde rodí žena mrtvý plod (stuhou, květinou, obrázkem), aby nedocházelo ke zbytečným chybám v komunikaci personálu s rodiči.
- Posilujte sebevědomí ženy, oceňte její sílu, a pokud bude správná příležitost, pochvalte ji.

ROZLOUČENÍ S MRTVOROZENÝM DÍTĚTEM

- Zeptejte se na jméno, které mají rodiče pro dítě připravené, a používejte ho v diskuzi s nimi.
- Nabídněte včas možnost přinést dítěti oblečení pro rozloučení s ním.
- Jednejte klidně, naslouchajte, odpovídejte na otázky. Připravte rodiče na to, jak dítě bude po porodu vypadat.
- Nejistým rodičům poskytněte informace opakovaně, buďte jim oporou, ať se rozhodnou jakkoliv. Ptejte se na jejich obavy a pochybnosti. Ujistěte je, že budete s nimi, pokud si to budou přát.
- Můžete po porodu nejprve rodičům popsát, jak jejich dítě vypadá, a pak jim znovu možnost vidět je nabídněte.
- Chovejte se k dítěti s respektem, úctou, buďte příkladem rodičům v přístupu k němu.
- Vytvořte důstojné prostředí pro rozloučení (intimita, klid, svíce atd.).
- Dopřejte rodičům tolik času, kolik potřebují.
- Pokud si to rodiče přejí, umožněte přítomnost příbuzných a přátel během rozloučení s dítětem. Pokud si rodiče přejí, aby při rozloučení byli přítomni sourozenci dítěte, nebojte se jim to umožnit.
- Respektujte rozhodnutí rodičů a různé projevy jejich smutku. Vaše chování musí být nediskriminační a podpůrné pro všechny rodiče bez rozdílu věku, víry, náboženství, barvy pleti, národnosti...
- Ujistěte rodiče, že pro miminko udělali oni i vy maximum.

POTRAT

- Nabídka by měla být stejná jako u porodu mrtvého dítěte.

ROZLOUČENÍ S DÍTĚTEM NA JIRPN

- Vytvořte důstojné prostředí pro rozloučení (intimita, klid, soukromí).
- Chovejte se k dítěti s respektem, úctou, buďte příkladem rodičům v přístupu k němu.
- Poskytněte informace o možných rituálech rozloučení s miminkem opakovaně a citlivě.
- Pokud si to rodiče přejí, umožněte přítomnost příbuzných a přátel během rozloučení s dítětem. Pokud si rodiče přejí, aby při rozloučení byli přítomni sourozenci dítěte, nebojte se jim to umožnit.
- Respektujte rozhodnutí rodičů a různé projevy jejich smutku. Vaše chování musí být nediskriminační a podpůrné pro všechny rodiče bez rozdílu věku, víry, náboženství, barvy pleti, národnosti...
- Ujistěte rodiče, že pro miminko udělali oni i vy maximum.

- Pokud je u dítěte po domluvě s rodiči rozhodnuto o ukončení ventilační podpory (u umírajícího dítěte nebo vzhledem k jeho extrémně nepříznivému zdravotnímu stavu), je vhodné nabídnout možnost odpojení dítěte za přítomnosti rodičů, je možné je provést v náručí rodičů.
- Zajistěte ztišení alarmů přístrojů.
- Pokud jde o dítě odpojené z přístrojů, upozorněte rodiče na možné projevy u dítěte: svalové stahy, lapání po dechu atd. Ujistěte je, že jejich dítě není samo, nebojí se, netrpí a nemá bolesti.
- Nabídněte možnost návštěvy nemocničního psychologa nebo kaplana. Zdůrazněte, že jde o běžný způsob psychospirituální podpory rodičů.
- Před odpojením dítěte z přístrojů může být dítě pokřtěno.
- Dopřejte rodičům tolik času, kolik potřebují.

RITUÁLY ROZLOUČENÍ

- Rodičům, kteří chtějí své dítě vidět, chovat ho a být s ním, poskytněte na rozloučení tolik času, kolik potřebují.
- Podpořte rodiče ve vytváření upomínek, pokud si to přejí, vyfotografujte je spolu s miminkem. Nabídněte kartu se jménem dítěte, otiskem ruky/nožky, pramínek vlásků, oblečení dítěte. Shromažďujte upomínky pečlivě a dbejte na jejich kvalitu.
- Rodičů se neptejte: „Chcete své dítě vidět?“, ale informujte je o možnostech rozloučení, která jsou možná a běžná. (Např.: „Někteří rodiče chtějí své miminko po porodu vidět a chovat je v náručí, protože je to vlastně jedinečná příležitost poznat, jak jejich dítě vypadá. Někteří rodiče své miminko vidět nechtějí, ale stává se, že svého rozhodnutí po delší době litují. Vrátit tento okamžik se nedá. Většina rodičů je ráda, že své miminko viděli, a váží si času, který s ním strávili. Je také možné miminko po porodu vyfotit, udělat otisk ruky/nožky...“ atd.)
- Dítě omyjte, osušte, oblečte a zabalte do zavinovačky. Rodiče, pokud budou chtít, mohou provádět tyto činnosti spolu s vámi nebo sami.
- Pokud rodiče nechtějí své dítě vidět, nabídněte pořízení fotografií, pro které se budou moci později vrátit (digitální fotografie uložené v PC, flashdisk). Informujte rodiče, že fotografie budou po určitou dobu uloženy v databázi.

HOSPITALIZACE PO PERINATÁLNÍ ZTRÁTĚ na oddělení

- Při prvním kontaktu se ženou/párem buďte dobře informované o její/jejich situaci. Vyjádřete upřímně soustrast a lítost nad situací.
- Diskutujte se ženou o jejích potřebách týkajících se umístění na pokoj, který je k dispozici – jednolůžkový, dvojlůžkový, přítomnost blízké osoby během hospitalizace, přítomnost jiné pacientky atd.
- Zajímejte se o fyzický i psychický stav ženy, zajistěte jí komfort, nenechávejte ji osamělou. Sledujte její chování, vytvořte vhodné podmínky pro rozhovor.
- Podpořte a usnadněte vyjádření pocitů spojených s hněvem, vinou, žalem a smutkem v jakékoliv fázi procesu truchlení. Využijte techniky aktivního naslouchání – nehodnoťte, vyvarujte se prázdných frází („To bude dobré“; „Čas vše zahojí“ apod.).
- Pokud je trvale přítomen partner, podpořte psychologicky i jeho, poskytněte páru dostatek soukromí.
- Opět nabídněte možnost návštěvy nemocničního psychologa nebo kaplana. Zdůrazněte, že jde o běžný způsob psychospirituální podpory rodičů po perinatální ztrátě.
- Upozorněte ženu/rodiče na nutnost návštěvy úřednice z matriky, seznamte je s postupem při vypisování formulářů a s důsledky tohoto úkonu (jméno dítěte

uvedené v rodném a úmrtním listu bývá pro rodiče v budoucnu psychologicky významné).

- Diskutujte s rodiči o možnostech pohřbení dítěte, zdůrazněte možný vliv na budoucnost. Rodiče často později litují, že se rozhodli nepodílet se na pohřbení, a přemýšlí, jak bylo s tělem jejich dítěte naloženo. Veďte ženu/pár k samostatným rozhodnutím, poskytněte jim dostatek času a upozorněte je na termín, do kterého mohou svá rozhodnutí změnit.
- Poskytujte ženě úplné a pravdivé informace.
- Podpořte rituály, které jsou důležité pro ženu a její rodinu.
- Předávejte pečlivě informace v týmu.

EDUKACE PŘED PROPUŠTĚNÍM

- Před propuštěním ženu informujte o péči tělesné a psychické, vytvořte si na to dostatečný časový prostor (30 minut až hodinu).

DOPORUČENÍ PRO RODIČE K OBDOBÍ TRUCHLENÍ

- Promluvte s rodiči o rozdílech v truchlení muže a ženy.
- Zdůrazněte důležitost otevřené komunikace, tolerance k individuálním potřebám, respektu, vzájemné podpory a sdílení žalu.
- Podpořte rodiče k ohleduplnosti k vlastnímu zármutku, který může ovlivňovat jejich výkonnost nebo způsobovat nesoustředěnost.
- Uveďte, že není nutné spěchat na radostné pocity, že je vhodné odpočívat a dělat to, co mají rádi.
- Doporučte, aby dbali o své zdraví. Důležitá je životospráva.
- Informujte rodiče, že i pro jejich nejbližší okolí je často obtížné komunikovat s nimi o ztrátě.
- Nabídněte rodičům různé možnosti a formy oznámení úmrtí přátelům, známým, kolegům nebo sousedům (SMS, e-mail, smuteční oznámení).
- Nabídněte rodičům možnost kdykoliv zavolat, obrátit se na vás s dotazy nebo pochybnostmi.

Dokumentace PORGYN

- List o prohlídce zemřelého
- Matrika – Hlášení o narození dítěte
- MD x PN
- Příkaz k zdravotnímu transportu

Dokumentace NOVO

- List o prohlídce zemřelého
- Průvodní list k pitvě
- Příkaz k zdravotnímu transportu
- Žádost o neprovedení pitvy

Dokumenty k předání

- Složka s informacemi, kontakty a letáky (sociální pracovník, psycholog, kaplan, svépomocné skupiny a jiné pomáhající organizace).

Nezbytné informace, které je nutné rodičům před propuštěním předat:

- Sociální pracovnice (matrika, pohřeb, úmrtní list, MD).
- Možnost neprovedení pitvy.
- Výsledky odběrů a pitvy – nabídka na možné setkání v určitém časovém horizontu (výsledky pitvy, probrání úmrtí apod.)
- Lhůta pro požádání o pohřbení dítěte, mrtvorozeného dítěte nebo plodu (96 hodin).
- Memorybox.
- Foto a otisky v dokumentaci.

Přílohy:

Žádost o neprovedení pitvy

Já, níže podepsaný rodič dítěte r. č. ... zemřelého dne ... v ..... žádám tímto o neprovedení pitvy dle ustanovení § 88a odst. 2 písm. a) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách.

Rodič:

Jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo

.....

Vlastnoruční podpis